

# Het Regenparadijs

## Lopen en varen door het Surinaamse oerwoud

Eerlijk gezegd: je houdt het niet droog in Suriname. Zelfs in het droge seizoen – wij waren er in maart 2011 - valt het warme water soms met bakken uit de hemel. Vochtige hitte kenmerkt het klimaat aan de vroeger zo genoemde 'Wilde Kust'. Een reeks rivieren brengt gigantische watermassa's van het zuiden, het Braziliaanse grensgebergte, naar het noorden, zo de oceaan in. Tussen al die rivieren strekt zich het eindeloze regenwoud uit, het Guyana-systeem, de noordelijke voortzetting van het Amazonegebied. En daar ging het ons om.

Wij waren met zijn veertien, merendeels van de NDV. Het doel was om drie bosgebieden nader te leren kennen: het met kostgronden afgewisselde oerwoud aan de bovenloop van de Surinamerivier, de kustmoerassen en als derde het onbewoonde en dus geheel ongerepte oerwoud in West Suriname, waar de Kabalebo stroomt.

### De Boven-Surinamerivier

In het Brokopondo stuwmeer ligt Tonka-eiland. Frits van Troon, een Saramaccaanse etnobotanicus en bomenkenner bij uitstek, heeft er een fraaie collectie bomen

aangeplant en noemde zijn botanische eiland naar de zeldzame Tonka, de *Dipteryx odorata* (Fabaceae). De uiteenlopende eigenschappen qua uiterlijk, groeiwijze, hout en bruikbaarheid van dit bomenbestand geven een idee van wat tropische dendrologie behelst. Aan de Boven-Suriname wonen de Saramaccaners, nazaten van neger-slaven, die ooit de plantages ontvluchtten. Alle dorpen liggen aan de rivier. Op de kostgronden worden onder meer cassave, meloenen en hooglandrijst verbouwd. Daaromheen dringt steeds het regenwoud op. Voor een

deel is dat secundair bos, want het is ooit gekapt of bewerkt. Verder het land in strekt het primair bos zich uit. Primair bos, dat is letterlijk het oerwoud.

Een lange vaart in korjalen voerde ons over de rivier, stroom op. Aan weerszijden hangen gordijnen van slingerplanten van de boomkronen naar beneden. Het water stond hoog. Een grote stroomversnelling, de Tapa-watra, versperde ons tenslotte de doorgang: het is een imposante dijk van water. Op het eilandje Kumalu, waar we ons bivak hadden, zien wij een vogelspin en zowaar



De deelnemers plus gidsen aan de Suriname-reis

Foto: Norman Kenny

een boa-constrictor. Onder leiding van onze uitstekende bomengids Etienne Klassie trokken wij over een 'trail' het oerwoud in, tot de Ananasberg, een kale bult van precambrijsch graniet. Onderweg veel bloemplanten, zoals Paloeloe (*Heliconia rostrata*) en gembersoorten. De meeste bomen zijn beladen met ananasachtige epifyten, varens en orchideeën. Anders dan in de gematigde streken ontbreken de coniferen. In het oerbos van loofbomen en palmen valt allereerst de Kankantri (*Ceiba pentandra*, Kapokboom) op, de magische reus van het woud. Maar ook de Groenhart (*Tabebuia serratifolia*) mag er wezen, evenals

de Purperhart (*Peltogyne venosa*), de Boskatoen (*Bombax surinamense*), de Rode Locus (*Hymenaea courbaril*) en de Walaba (*Eperua falcata*) met zijn houten peulen aan meterlange stelen. Talrijk zijn de palmen, zoals de Maripapalm (*Attalea regia*), met zijn van de grond af groeiende enorme bladeren en eetbare vruchten, en de *Verschaffeltia splendida*, omhoog gehouden door een ring van steltwortels, en nog zo'n 60 andere soorten. Overal tussendoor hangen of kronkelen de lianen, sommigen heel dun, andere breed zoals de Schildpadladder (*Bauhinia guianensis*). Er is ook de Schuurbladliaan (*Dollicarpus spranguei*) en de Dobruduwa (*Strychnos melinoniana*), een afrodisiacum. Wie kan ons eigenlijk wat over lianen vertellen? Zelfs

onze gids niet. Spectaculair zijn de boomwurgers van de geslachten *Clusia* en *Ficus*, die geleidelijk hun prooiboom omstrengelen tot die afsterft en een holle boom, maar dan een *Ficus* achterlaat. En bent u de weg kwijt, sla dan met een eind hout op de holle plankwortel van een 'telefoonboom', bijvoorbeeld de Ingipipa (*Couratari guianensis*); het sonore geluid draagt mijlenver. Na acht dagen werden wij van een nabijgelegen airstrip opgehaald door een 'Twinotter', die ons terugvloog naar Paramaribo.

### De kustmoerassen

De kustvlakte bestaat uit klei, onderbroken door zandwalLEN, ritsen genaamd. Op de kleigronden ontstonden de moerassen en de vloedbossen. Een deel daarvan werd

ingepolderd voor de aanleg van plantages, vooral langs de rivieren. Over ondiepe waterlopen zigzaggen wij door het mangrovebos. Het bestaat uit Mangro (*Rhizophora mangle*, rode mangrove met hoge luchtwortels) en Parwa (*Avicennia germinans*, de zwarte mangrove). Om elke Parwaboom heen ligt een veld van horizontale wortels, waaruit duizenden korte luchtworteltjes omhoogsteken. Langs de rivieren, tot ver het binnenland in, groeit die andere soort, de witte mangrove (*Laguncularia racemosa*), bekend om zijn wirwar van hoge steltwortels. De mangroven zijn niet mooi, maar uiterst nuttig. Ze beschermen de kust en de oevers tegen afkalving. Door hun vlechtwerk aan wortels helpen zij bij de vorming van nieuw land en bieden beschutting en voedsel aan talloze zee- en waterdieren. Uniek is de wijze, waarop zij zich voortplanten. De zaden ontkiemen aan de boom. Pas als zij een penwortel hebben ontwikkeld, vallen zij in het water. Zij blijven rechtop in de modder staan of zij drijven af om op een rustige plek in het slik te wortelen. Zo stelt de mangrove zich teweer tegen het sterke getij. Het hout van de mangrove blijft niet drijven, het zinkt in water. Van het rijke dierenleven in deze natuur zijn vooral vele soorten watervogels en roofvogels waar te nemen. In de rivier springen de dolfijnen boven het water uit.

### Ongerept Kabalebo

Wie honderd procent oorspronkelijke natuur zoekt, moet naar het midden en westen van Suriname. In het midden ligt het Central Surinam Nature Reserve van ruim 1 miljoen ha, dat internationaal wordt beschermd. Onze bestemming bevindt zich ten westen daarvan. Het is er onbewoond, heuvelachtig, grenzeloos. Als wij vanuit het Kabalebo Nature Resort het bos inlopen, lopen wij achter elkaar, waakzaam over de wortels, waden soms door een poel, en luisteren naar de geluiden om ons heen, die horen bij een oerwoud. De gids let op ons en geeft uitleg. Kapmessen zijn nauwelijks nodig. Wat hier groeit, streeft omhoog, naar het licht. Wat het niet haalt, verrot en valt om. Op de bodem groeit weinig, maar er leeft veel. Er hangt een sterke geur van bloei hogerop en van schimmels op dode stammen. Je ruikt de vergankelijkheid. Je

ervaart de intense symbiose van diertlijk en plantenleven. Het is een kleine sensatie als de gids wijst op de sporen van een jaguar.

Nog lang niet alle plantensoorten zijn gede-termineerd. Je weet alleen zeker dat hier alles inheems is. Exoten zijn hier niet. De bomen, die wij aan de Boven-Suriname tegenkwamen, zijn ook hier. Maar hier zagen wij ook de Blaka Uma ('zwarte vrouw', *Diospyros guianensis*), Dyindya-udu ('gember-hout', *Buchenavia capitata*), Grootbladige Marmeldoos (*Amaioua guianensis*), Boszuurzak (*Annona sericea*), Wit Parelhout (*Aspidosperma marcgravium*), Rode Prokoni (*Inga alba*), Boskoffie (*Faramea guianensis*) en de Guyabakwari (*Qualea dinizii*). Wat je zeker bijblijft is de enorme omvang, die sommige bomen bereiken, steunend op hun

Regen op Kumalu

Foto: Freek Derks





Paloeloe (*Heliconia rostrata*)

Foto: Freek Derks

ven de bomen uit. Rechts reiken de kale stammen van hoge palmen met hun bundels wuivend blad. Op driekwart hoogte de Geel-, Groen-, Bruin- en Purperhartbomen, sommige in bloei, en de Basralocus (*Dicorynia guianensis*) en de Manbarklak (*Eschweilera longipes*), nog wat lager de opgaande heesters en slingerplanten en daaronder tenslotte de laag over het water hangende stammen en struiken. Uit een kroon klimt traag een Luitaard omlaag. Boven ons de Ara's, die in trouwe paren en met hun rauwe schreeuw overvliegen. En als wij terug zijn op de basis en de schemer valt, horen wij in de verte het bassenkoor van de brulapen. Curieus

wijd uitstaande plankwortels. Vanaf de rivier is de beleving weer anders. Links torent een Kankantri (Wilde Kapokboom) met zijn machtige kroon bo-

is de confrontatie met een verongelukt vliegtuigje. Het ligt al een halve eeuw in de bosrand. Op het staartvlak groeit een volwassen Granbuspapaya (*Pourouma minor*), die het wrak met zijn wortels omklemt. Wij vliegen terug. De dendrologische ervaringen die wij in het regenwoud opdeden, zijn indringend en mogen best een vervolg krijgen.

Granbuspapaya (*Pourouma minor*) groeiend op het staartvlak van een verongelukt vliegtuigje.

Foto: Freek Derks

